

**„Vreau s-ajung steaua de acolo....” – Cum a început Magda Isanos să scrie?
Imaginea literară a Magdei Isanos în Basarabia și în România**

**Drd. Alina Liliana Cozma
Universitatea „Dunărea de Jos” din Galați**

***Abstract:** Magda Isanos starts writing lyrics around thirteen, right around the time of her stay in Chisinau, when, one night, she opens the door of her house to a drunken man, given the location, to whom she comes forward with a paperweight in her hand.*

Her father regards the passion of composing with a malignant and restless attitude, tearing or burning her first poetry notebooks. Thus, there only remain some lyrics memorised by the writer’s sister, for instance, some stanzas devoted to her little sister on her three years old anniversary. There are also some short poems with satiric concept that Magda creates by collaborating with a boy from the neighbourhood, who, at a certain point, reminded of her physical flaw.

In 1932, she publishes for the first time in the Firefly Magazine (year I, no.2, May 28) of Bogdan Petriceicu Hasdeu Boys’High School from Chisinau, the poems I’d like a fairy tale and Spring. In Chisinau it also appears the first number of the magazine Bessarabian Life. In 1933, in the same magazine in which she debuted (Firefly, year II, no.2, April 1), she publishes the poem Jealousy. Magda also attends and has a significant role in creating the Cultural Society Iulia Hasdeu from around The Diocesan Girls’ High School from Chisinau. She receives the second award in a contest of the Society Romanian Youth from Bucharest to which she joined with an essay on the theme The Woman’s Rights. The award is being offered to her by the professor Nae Dumitrescu, the Society’s president.

In 1934, her poem Rain appears in the magazine Bessarabian Life (year III, no.3, March). On this occasion, Magda is integrated in the history of bessarabian literature.

Magda Isanos continues to publish in some other popular magazines of those times, and in the spring of 1937, Magda Isanos’ heart flourished of joy, when, having breakfast at the Housekeeping Hostel, she heard from the table near her two gentlemen who appreciated her poems, not knowing that the one staying next to them was the authoress herself.

During her life, Magda Isanos had two moments of literary success. The first echo fame was felt when she was twenty years old, after Mihai Codreanu recommended her during a reunion organised by the Notes of Iasi as being a poetess of great sensibility and of real depth. [Grati, 2016:43]. Having Mihail Sadoveanu as a mentor, the group of

the dedicated magazine was formed by the most reputed men from Iasi, and their agreement offered young Magda a resounding victory with the public. It is true that her writings were printed until then in one of the most significant bessarabian magazines, Bessarabian Life, but frequenting the Notes of Iasi during 1936-1938 with a significant number of creations, and also the Literary Journal in 1939, coordinated by George Călinescu, she had the privilege of being integrated in the circle of the young ones who were read and reproduced. The second glorious moment in the writer's career was in 1943 when editing the only volume antuma Poems, printed with the Brawo Publishing House, that was also coordinating the Notes of Iasi magazine. The book stimulated the interest of reputed critics such as Pompiliu Constantinescu, Gheorghe Bezviconi, Serban Cioculescu, Ion Caraion, Virgil Ierunca, who published reviews in the magazines Royal Foundations, Time, Young Romania, Literary Universe, The literary and artistic truth.

In Bessarabia, it is difficult to create the literary image of Magda Isanos due to the existing situation from 1940-1989. As is well known, the literary atmosphere from the interwar period was favourable for sustaining the writer's creation.

Among the authors that are not accepted by the new procedure installed after Bessarabia joined the Soviet Union is also Magda Isanos. For the new generations that are reading moldavian literature from the East of the Prut, the poetess is anonymous. She becomes known only after 1989, due to some studies realised by Vasile Badiu in the local magazines, in which he shares from Magda Isanos' will, describing her as being a poetess of great sensibility, in whose poetry are pulsing pieces of Bessarabia's soul. In the same year, the Artistic Literature Publishing House publishes in Latin the volume of lyrics, sketches and chronicles, named Lyrical Confessions.

If Magda Isanos' poetry suggests or not a bessarabian mark, it remains to be found. The concrete part is that in 1938, in the study The young bessarabian lyrical, Laurentiu Fulga includes her in the elite of bessarabian spirituality.

Key words: *lyrics, Bessarabia, literature, review, antuma.*

Magda Isanos începe să scrie versuri pe la treisprezece ani, chiar din vremea șederii ei la Chișinău când, într-o noapte, deschide ușa casei unui bețiv, dată fiind locația, căruia îi iese înaintea cu un presapapier în mână.

Tatăl acesteia privește pasiunea de a compune cu o atitudine respingătoare și agitată, rupându-i sau arzându-i primele caiete de poezii. Rămân, așadar, doar câteva versuri memorate de surorile scriitoarei, de pildă, câteva strofe dedicate surorii celei mici cu ocazia aniversării a trei ani

În ochii tăi,/ Deschiși, mirați și-ncrezători asupra lumii,/ În ochii tăi

*miraculos de clari,/ O să se-ncuibe vipera minciunii,/ Și-n colțul minusculei
tale guri,/ Atât de dulce și surâzătoare,/ Se vor săpa cu vremea zbârcituri,
Mereu mai adâncite, mai amare. // Azi crezi în basme, însă mâine/ Vei învăța
adesea să te-ndoiești/ Și-n lupta ne-ndurată pentru pâine,/ Tu vei uita,
desigur, să zâmbești.*

Sunt păstrate și câteva poeme scurte cu caracter satirizant pe care Magda le creează colaborând cu un băiat din vecinătate, care într-un anumit moment a amintit defectul ei fizic, considerând versurile similare cu posesoarea acestora

*Regret c-am răscolit o răutate/ Pe care nici n-o bănuisem în trecut,/ Dar văd
din rimele-ți cu trudă închegate/ Că versurile-mi <<șchioape>> te-au
durut...// Citește-ți epigrama încă-o dată:/ Deși nu ești deloc un Cincinat/ Vei
observa că trebuie reparată/ Și-un pic de spirit nu i-ar fi stricat.// Șchiop fu și
Byron, mi se pare,/ Și-avea mai mult talent ca tine,/ De-ar sta talentul în
picioare,/ Ar scrie toți măgarii bine.*

În 1932, publică pentru prima dată, în revista *Licurici* (an I, nr.2, 28 mai) a Liceului de Băieți *Bogdan Petriceicu Hasdeu* din Chișinău, poeziile *Aș vrea un basm* și *Primăvara*. Tot la Chișinău iese de sub tipar primul număr al revistei *Viața Basarabiei*, al cărei plan de activitate sună astfel

...vom căuta să desțelenim păragina trecutului de robia în care a trăit Basarabia noastră, mai bine de un veac sub stăpânire rusească; ...vom căuta să înfățișăm sufletul românesc basarabean în ceața vremurilor apuse și în splendoarea luminii românești de astăzi; să cultivăm legăturile de conviețuire pașnică și rodnică între locuitorii Basarabiei, fără de deosebire de naționalitate și religie; ... să ținem în curent pe cititorul de pe meleagurile basarabene cu literatura noastră românească și cu problemele de cultură generală. [1]

În 1933, în aceeași revistă în care a debutat (*Licurici*, an II, nr. 2, 1 aprilie), publică poezia *Gelozie*. De asemenea, Magda participă și are un rol semnificativ la crearea Societății culturale *Iulia Hasdeu* din preajma Liceului Eparhial de fete din Chișinău. Primește premiul II la un concurs al Societății *Tinerimea română* de la București la care s-a înscris cu un eseu având tema *Drepturile femeii*. Premiul îi este oferit de profesorul Nae Dumitrescu, președintele Societății, care afirmă *De dumneata sunt convins că am să mai aud! Ai mari posibilități!* [2]

În anul 1934, îi apare în revista *Viața Basarabiei* (an III, nr. 3, martie) poezia *Ploaie*. Cu prilejul acesta, Magda este integrată în istoria literaturii

basarabene.

Publică în revista *Crai nou* (an I, nr.3, 31 martie) poezia *Toporași*, apoi contribuie la tipărirea revistei *Ghiocei* din cadrul școlii, la care eleva clasei a VII-a este redactor. Scrie pentru revista școlii *Creionări* și câteva prezentări cu referire la revista *Crai nou* (an I, nr. 2, aprilie) și poezia *Macii*, schița *Inseparabilele* (nr. 3). Ține o conferință cu tema *Femeia în literatura noastră* iar în același an îi sunt publicate prozele *Despre iubirile mari*, *Îngerii*, *Magistrata*, *Studenta*, *Orașul cu minuni (Domnișoara Vanda)*, *Omul cu cizme roșii*.

În anul 1935, în revista *Viața Basarabiei* (an IV, nr.11-12, noiembrie-decembrie) îi apare poezia *Rochia*.

În 1936, este prezentată de poetul ieșean Mihai Codreanu în cadrul unei adunări a *Însemnărilor ieșene* coordonate de Mihail Sadoveanu, drept o *poetă de o mare sensibilitate și, ceea ce-i mai rar pentru o femeie, de o reală profunzime* [3]. La scurt timp, începe să coopereze la această revistă, fiindu-i publicat poemul *Dragostea mea*. După aceea, se remarcă prin celebrul său poem *Murim...ca mâine*, din care profesorul C. I. Parhon reproduce câteva versuri în fața unui public select din Aula Universității, Magda Isanosos având o perioadă de faimă literară:

Era confirmarea pe care o aștepta. Ședințele „Însemnărilor ieșene” se țineau în sala „Rockefeller” a Institutului de Anatomie, altfel spus, la Morgă, deoarece profesorul dr. Gr. T. Popa care conduce instituția era și animatorul principal al revistei. Vara, pe căldurile cele mari, se stătea pe niște ziare așternute pe scara răcoroasă de la intrarea din stânga clădirii. Cercul „Însemnărilor ieșene” cuprindea „crema” culturii ieșene, astfel că, după ce numele i-a apărut în revistă, Magdei au început să-i parvină primele ecouri ale celebrității. [4]

În primăvara lui 1937, inima Magdei Isanos înflorea de bucurie, când, luând dejunul la pensiunea *Menaj*, auzi la masa de alături doi domni care îi apreciau poeziile, nebănuind că cea de lângă ei este autoarea. Publică în continuare în *Viața Basarabiei* și, în paralel, în *Cuget moldovenesc*, *Pagini basarabene*, creații ca *Dorința*, *Grădinărie*, *Atavism*, *Toamna*, *Caisul*, *Cuvântul Evei*, *Jucărie* etc.

Tot în acest an îi sunt tipărite aproape în fiecare număr al revistei *Însemnări ieșene* poeziile *Învrăjpire*, *La marginea cimitirului*, *Blestem*, *Lacul*, *Calul de la birja de noapte*, *Ultimul sărut*, *După scriptură*, *Logodnă de primăvară*, *Risipire*, *Greșeala de tipar*, *Vis vegetal*, *Capricii*, *Murim*, *Romanță*. În ziarul *Lumea* (23 decembrie) apare poezia *Cântarea păstoritei*, o descoperire prețioasă a

Însemnărilor ieșene, Magda Isanos fiind considerată *un nou talent în ascensiune, poetă a preocupărilor transcendente, minunat redată în versuri de o temeritate care depășește feminismul* [5].

În mai 1938, ziarul *Iașul* îi tipărește operele literare în proză *Despre iubirile mari, Îngerii, Magistrata, Studenta*, dar și prezentări și aprecieri critice despre *Enigma Otiliei* de George Călinescu, povestirea *Ivan Turbincă*, poemele *Temple în flăcări* de Victor Măgură.

Scriitoarea basarabeană publică în 1939 în *Jurnalul literar* (an I, nr. 1, 1 ianuarie) recenzia la *Moldovenii* de Georgeta Mircea Canciov, la *Vulpea* de Marz Webb în nr. 2 din 8 ianuarie, la *Cartea cu amintiri* de Marcu Beza în nr. 17 din 12 februarie și poezia *Dimineață* redată în revista literară *Viața Basarabiei* (an VIII, nr. 2-3, februarie-martie). Îi apar, de asemenea, versurile *Poem (Florile și fiecare sens luminos al lumii)*, *Rugăciune*, *Ziua mea netrăită*, *Noapte*, *În cimitir* și *Amurg*.

Tot în anul 1939, pune temeliiile *Societății Scriitorilor din Basarabia*, alături de Pan Halippa, N. Costenco, I. Buzdugan, O. Crușevan-Florescu, B. Istru, T. Nencev, V. Luțcan.

În anul următor, Magda Isanos scrie poeziile *Flori adevărate* (apărute în *Însemnări ieșene*, an V, nr. 4 din 1 aprilie), *Săracii*, *Flori* (tipărite în *Revista Fundațiilor* la 1 iulie) și *Elegie* (2 iulie 1940).

Ulterior, este inclusă în personalul redacției ziarului *Avântul* de la Iași, fiind colegă cu George Ivașcu, Alexandru Piru, Eusebiu Camilar. Fiind bătută de cenzură, gazeta nu mai este publicată. În consecință, în anul 1941, decid împreună cu Eusebiu Camilar, aflat acasă într-un concediu medical, să lanseze un alt ziar, *Voința*, alocându-și toți banii. Primul număr al ziarului iese de sub tipar pe 2 aprilie. Bani pe care îi dețin nu sunt de ajuns pentru a se afirma pe piața presei. De altfel, au apărut cu un articol într-un scandal ce a silit dispariția ziarului. Ajungând la Iași, Eliza s-a speriat, deoarece Magda, însărcinată fiind și foarte slăbită, dorea să ducă mai departe editarea *Voinței*. Mama o roagă insistent, reușind, în final, să o convingă pe fiica ei să vină cu ea la București.

În anul 1943, scrie poezii ca *Spital*, *Auz*, *Poemul femeii care iubea primăvara*, *Când cel iubit...*, *Păsările*, *Solii cerului*, *Zei*, *Fata bătrână*, *Bărbatul*, *Mai sunt câteva veri*, care vor apărea în *Cetatea Moldovei*, *Vremea*, *Revista Fundațiilor Regale*, *Cuget moldovenesc*. De asemenea, debutează cu volumul cu titlul *Poezii*, tipărit la Iași, la Editura Institutul de Arte Grafice *Brawo*, coordonat de Eusebiu Camilar.

În 1944 apar poeziile *Bunavestire, Oglinzi, Oamenii, Toamnă, Duhurile pământului, Am văzut și eu oameni plecând, Aștept anul unu, Doamne, n-am ajuns până la tine, Munții lumii pe inima mea, Ospăț, Aceste mâini* în revistele *Vreamea, Revista Fundațiilor Regale, Victoria, Orizont și Tribuna poporului*.

În ciuda faptului că starea sănătății ei se agravase, Magda, aflându-se la București, a copiat poeziile și le-a grupat în scopul lansării unui volum, *Imnuri pentru pământ*, pe care l-a dus la Editura Fundațiilor Regale pe 9 ori pe 10 noiembrie. Colaborează cu soțul ei la drama *Focurile*. Citea publicații periodice, redacta articole, fiind convinsă că lumea era avidă de adevăr și justiție. N-a fost adepta comunismului, ci a urmat niște principii care, din întâmplare ori nu, se suprapuneau cu cele ale politicii de stânga, în vremurile acelea antifascistă și antitotalitară: umanism, libertate și adevăr.

În anul 1945, la Editura Fundațiilor Regale este publicat volumul postum *Cântarea munților* și drama în patru acte *Focurile*, o dramatizare a romanului *Crăișorul* de Liviu Rebreanu.

În anul 1946, la aceeași editură apare volumul *Țara luminii*, iar în 1947 Editura Casa Școalelor editează *Poezii*, cu prefață de Camil Baltazar.

În anul 1955, la Editura de Stat pentru Literatură și Artă este tipărit volumul *Versuri*, cu o introducere realizată de Veronica Porumbacu.

În anul 1974, la Editura Minerva iese de sub tipar volumul *Poezii*, o antologie a poemelor Magdei Isanos. Din postfața acestui volum, semnată de Magda Ursache, sunt de reținut următoarele:

În puținii ani care i s-au dat nu vom descoperi evenimente neobișnuite, spectaculoase, ci o serie de mici întâmplări destinate să provoace în conștiința autoarei ecouri extrem de adânci, trecute, în ultimă instanță, în forma patetică a poemelor. În locul biografiei propriu-zise există poezia, există legenda unei fete care a iubit copacii, frunzele, bostanii, culoarea, lumina, cu un anume narcisism, ca și cum ar fi fost ea însăși risipită prin livadă ori câmpie, luând chipuri dintre cele mai felurite. [6]

În anul 1989, la Editura Literatura artistică din Chișinău apare în limba latină volumul *Confesiuni lirice*, îngrijit de Vasile Badiu.

În anul 1996, este publicată ediția bilingvă româno-franceză *Poezii/Poésies*, traducere de Elisabeta Isanos.

De asemenea, versurile Magdei Isanos au mai fost traduse în germană, engleză, maghiară, rusă etc.

De-a lungul vieții sale, Magda Isanos a avut parte de două momente de succes literar. Cel dintâi răsunet al faimei l-a simțit când avea vârsta de

douăzeci de ani, după ce Mihai Codreanu a recomandat-o în cadrul unei adunări organizate de *Însemnările ieșene* ca pe o poetă de o mare sensibilitate și de o reală profunzime [7]. Avându-l ca îndrumător pe Mihail Sadoveanu, grupul consacratei reviste cuprindea cei mai de seamă oameni ai Iașiului, iar consimțământul acestora i-au oferit tinerei Magda o victorie răsunătoare la public. Este drept că scrierile ei au fost tipărite și până atunci într-una dintre cele mai însemnate reviste basarabene, *Viața Basarabiei*, dar frecventarea *Însemnărilor ieșene* în anii 1936-1938 cu un număr semnificativ de creații, precum și a *Jurnalului literar* în 1939, coordonat de George Călinescu, i-a dat prilejul de a fi integrată în cercul tinerilor lecturați și reproduși. În primăvara lui 1937, luând masa la o pensiune, fu surprinsă să audă la masa de alături o conversație între doi domni care îi apreciau poeziile. Tot în anul acesta, este chemată la vila *Sonet* a lui Mihai Codreanu, iar Constantin I. Parhon îi rostește poemul *Murim...ca mâine* în fața unei mulțimi alese din Aula Universității. Merge constant la *Însemnările ieșene*, ia parte la adunarea de inaugurare a cnaclului *Noua Junime*, fiind motivată să scrie. Într-o scrisoare trimisă părinților, Magda face următoarele observații cu privire la eveniment: *Eu am citit o poezie care n-a fost cu totul pe placul lui George Călinescu, totuși i-au plăcut unele lucruri, m-a invitat data viitoare cu mai multe bucăți* [8]. Având toate indiciile, poeta își prevedea gloria, din moment ce, numai cu un an în urmă, își convingea mătușa în glumă că aceea avea posibilitatea de a pătrunde în istoria literaturii române din banalul motiv că, în timp, pe casa ei va exista o placă pe care va fi inscripționat: *Aici a locuit marea poetă Magda Isanos, la mătușa ei Călinescu Olga* [9].

Al doilea moment demn de cinste în cariera scriitoarei a fost în anul 1943 prilejuit de editarea singurului volum antum *Poezii*, tipărit la editura *Brawo*, care coordona și revista *Însemnări ieșene*. Cartea a stimulat interesul unor critici renumiți ca Pompiliu Constantinescu, Gheorghe Bezviconi, Șerban Cioculescu, Ion Caraion, Virgil Ierunca, care au publicat recenzii în *Revista Fundațiilor Regale*, *Timpul*, *România tânără*, *Universul literar*, *Adevărul literar și artistic*.

Luând în considerație numărul însemnat de cronici la cărțile postume *Cântarea munților* din 1945, *Țara luminii (Imnuri pentru pământ)* din 1946, *Poezii* din 1947 și alte câteva, în anii următori, Magda Isanos se bucură de un interes stăruitor, fapt precizat de Constantin Ciopraga în prefața volumului *Cântarea munților* din 1988: *Ea, cea atât de concret implantată în istoria curentă, trece – postum – într-un timp al mitului (...). În posteritate poezia Magdei Isanos*

cunoaște o audiență remarcabilă, pe măsura celei care a fost o personalitate de excepție [10]. Opera ei este remarcată în mod admirabil de Ion Caraion, Șerban Cioculescu, Garabet Ibrăileanu, Camil Baltazar, George Ivașcu, Alexandru Piru, Alexandru Jebeleanu, Geo Bogza, Laurențiu Fulga, Marin Bucur, Ion Rotaru, Victor Felea, Horia Bădescu etc. Chiar și neîncredătorul Geo Bogza, scrie despre Magda într-un mod impresionant: *A scris versuri în care se simte tălăzuirea oceanului când se pregătește furtuna, versuri uriașe, poate cele mai dintâi versuri uriașe pe care le-a scris o fiică a poporului nostru* [11]. De asemenea, criticul Nicolae Manolescu a consemnat în prefața antologiei *Poezia modernă de la G. Bacovia la Emil Botta* faptul că Magda Isanos a scris poezii excepționale, cu mare influență asupra întregii poezii feminine de după război... [12]. După aproximativ zece ani de la afirmația lui Constantin Ciopraga, Alex Ștefănescu afirmă că: *Din Magda Isanos rămâne o legendă, din ce în ce mai cețoasă* [13]. Mărturia că Magda rămâne o legendă este publicul pe care îl are și acum, pentru care s-a realizat pagina web www.isanos.ro, s-a îngrijit revista *Ferestre* și s-a constituit Festivalul Național de Literatură *Eusebiu Camilar – Magda Isanos*.

În Basarabia, crearea imaginii literare a Magdei Isanos este dificilă din cauza situației existente între anii 1940 și 1989. După cum se știe, atmosfera literară din perioada interbelică a fost favorabilă pentru susținerea creației poetei. După ce a debutat cu versurile sale în revistele școlare din Chișinău *Licurici* (1932), *Ghiocci* (1933) și *Crai nou* (1934), școlărița ajunge să scrie pentru *Viața Basarabiei*, alăturându-se lui Pan Halippa, Șt. Ciobanu, N. Costenco, T. Inculeț, S. Cujbă, GH. V. Madan, I. Buzdugan, Al. Boldur, A. Luțcan și Vl. Cavarnali, ceea ce dovedește însemnătatea creațiilor autoarei. Un articol intitulat *Serata artistică a revistei „Viața Basarabiei”* ilustrează faptul că Magda Isanos a fost apreciată de către colegii ei: *Din inițiativa revistei s-a organizat la teatrul „Orpheum” o serată literară urmată de bal în ziua de 5 decembrie din anul curent (...)* Au citit din operele sale domnișoara Magda Isanos și domnul Gheorghe V. Madan [14]. De asemenea, Nicolae Costenco o consemnează pe lista *Societății Scriitorilor din Basarabia* în numărul 9 al aceleiași reviste (1936). Desigur că numele scriitoarei este așezat în rând cu nume remarcabile: Pan Halippa, N. Costenco, I. Buzdugan, O. Crușevan-Florescu, B. Istru, T. Nencev și V. Luțcan.

Despre primii pași în literatură ai Magdei Isanos, vorbește actorul și scriitorul Dominte Timonu:

Cu Magda Isanos am fost colegi de cenaclu. Ședințele cenaclului aveau

loc în fiecare sâmbătă seara în sala de festivități a primăriei și începeau de obicei cu un referat, în care se ridica o problemă mai spinoasă, ca despre stil, valoarea artistică a unei opere, sau chiar despre însăși noțiunea de artă. (...) Magda Isanos, fiica unui medic, cam smolițică, cu ochii mari și vii, tăcută, rece, distantă, părea de o gravă seriozitate. Cei câțiva tineri de vârsta ei nu-i prea dădeau târcoale, așa cum se întâmplă de obicei de când e lumea lume, tocmai pentru răceala pe care o afișa. (...) Dacă Magda Isanos a izbutit să se înalțe până la măiestria literară unde se găsește astăzi, loc bine definit în lirica românească, desigur că meritul îi aparține ei în primul rând. Fără îndoială, că o contribuție au constituit-o și discuțiile purtate pe vremea aceea în cadrul cenaclului de atunci, precum și în paginile revistelor literare, mai ales a <<Itinerarului>> de sub direcția lui Iorgu Tudor [15].

Redactorii de la revistele *Viața Basarabiei*, *Cuget moldovenesc*, *Pagini Basarabene* o vedeau pe Magda Isanos parte integrantă a fondului spiritual basarabean pe care ei îl voiau valorificat și renumit. *Viața Basarabiei* îi tipărește versurile chiar și după ce scriitoarea se mută la Iași pentru a studia. Este cinstită de către coordonatorii acestei reviste, care îi publică poezia *Dimineață* pentru a menține vie imaginea ei.

Printre autorii care nu sunt acceptați de noul regim instalat după alăturarea Basarabiei la Uniunea Sovietică se numără și Magda Isanos. Pentru noile generații care citesc literatură moldovenească din partea de est a Prutului, poeta este anonimă. Devine cunoscută abia după 1989, datorită unor studii realizate de Vasile Badiu în revistele locale, în care împărtășește din testamentul Magdei Isanos, descriind-o drept o poetă de o mare sensibilitate, în a cărei poeziei pulsează fărâme din sufletul Basarabiei. În același an, Editura Literatura Artistică publică în limba latină volumul de versuri, schițe și cronici denumit *Confesiuni lirice*. Nicolae Corlăteanu, Mihai Cimpoi, Veronica Bâtcă și alți critici literari reînvie imaginea Magdei Isanos, Alexandru Burlacu și Alina Ciobanu o încadrează în antologia *Scriitori de la viața Basarabiei* și Mihai Cimpoi scrie despre ea în *O istorie deschisă a literaturii române din Basarabia*. Dacă poezia Magdei Isanos sugerează o amprentă basarabeană sau nu, rămâne de constatat. Concret este că în anul 1938, în studiul *Tânăra lirică basarabeană*, Laurențiu Fulga o include pe aceasta în elita spiritualității basarabene.

În povestirile sale, fiica scriitoarei afirmă faptul că mama ei a simțit mereu

dorul de provincia ireversibilă. Cei plecați evocă mereu

atmosfera locului de baștină: un parfum indescifrabil, o ținută care-i definește ca o hieroglifă. Copil, ghiceam imediat în casa cui intrasem. Recunoșteam încă din ușă o odaie de basarabeni: câteva obiecte ciudate, nelipsitul samovar, pe care nicio luptă și niciun pact politic n-au reușit să-l disloce, mirosul de ceai și plante medicinale, de unde ideea că ierborizau cu toții uscându-se, dar și altceva, greu de spus, poate o anumită lentoare serioasă, un ritm al vieții zilnice [16].

Mihai Cimpoi consideră poezia Magdei Isanos impregnată de un vizionarism social: *de început de secol cu fâlfâiri agitate de drapele și aprinderi de sfeșnice, cu strigăte de groază și sunete chemătoare la goarne, cu mâini întinse peste ruini și morminte, cu incendieri de zări, cu galopări tropotitoare și cu sulii ridicate în ceruri, cu oameni porniți după pilda șuvoaielor revărsate* [17].

Integrarea poetei în colecția *Moștenire* a Editurii Știința, ce înglobează scriitorii basarabeni sau cu legături sufletești față de acest loc, demonstrează recunoștința și eforturile istoricilor, criticilor literari și ale rudelor care au adunat toate articolele și manuscrisele Magdei Isanos, de folos pentru cultura română.

Note finale:

- [1] – Aliona Grati, *Magda Isanos – Scrieri*, Editura Știința, Chișinău, 2016, p.41.
- [2] – Aliona Grati, *Magda Isanos – Scrieri*, Editura Știința, Chișinău, 2016, p.41.
- [3] – Aliona Grati, *Magda Isanos – Scrieri*, Editura Știința, Chișinău, 2016, p.43.
- [4] – Aliona Grati, *Magda Isanos – Scrieri*, Editura Știința, Chișinău, 2016, p.43.
- [5] – Aliona Grati, *Magda Isanos – Scrieri*, Editura Știința, Chișinău, 2016, p.43.
- [6] – Magda Ursache, Postafață la *Poezii de Magda Isanos*, Editura Minerva, București, 1974, p.192.
- [7] – Aliona Grati, *Magda Isanos – Scrieri*, Editura Știința, Chișinău, 2016, p.43.
- [8] – Aliona Grati, *Magda Isanos – Scrieri*, Editura Știința, Chișinău, 2016, p.5.
- [9] – Aliona Grati, *Magda Isanos – Scrieri*, Editura Știința, Chișinău, 2016, p.5.
- [10] – Constantin Ciopraga, Prefață la *Cântarea munților*, Editura Minerva, București, 1988, p.5, p.25.
- [11] – Geo Bogza *apud* Constantin Ciopraga, Prefață la *Cântarea munților*, Editura Minerva, București, 1988, p.25.
- [12] – Nicolae Manolescu, Prefață la *Poezia modernă de la George Bacovia la Emil Botta*, vol. I, Editura pentru Literatură, București, 1968 *apud* Aliona Grati, *Magda Isanos – Scrieri*, Editura Știința, Chișinău, 2016, p.6.

- [13] – Alex Ștefănescu, *La o nouă lectură: Magda Isanos*, în *România literară*, nr.42, 1994 *apud* Aliona Grati, *Magda Isanos – Scrieri*, Editura Știința, Chișinău, 2016, p.6.
- [14] – Nr.11-12, 1935, p.91 *apud* Aliona Grati, *Magda Isanos – Scrieri*, Editura Știința, Chișinău, 2016, p.6.
- [15] – Dominte Timonu, *Scara din umbra și lumină*, Chișinău, 2008, p.196-198.
- [16] – Elisabeta Isanos, *Cosânzenii*, Editura Augusta/ Artpress, Timișoara, 2005, p.160.
- [17] – Mihai Cimpoi, *O istorie deschisă a literaturii române din Basarabia*, Editura Arc, Chișinău, 1996, p.128.

Bibliografie:

- Antofi, Simona, *Contemporary Critical Approaches to the Romanian Political and Cultural Ideology of the XIXth Century - Adrian Marino, Al treilea discurs. Cultura, ideologie si politica in Romania/The Third Discourse. Culture, Ideology and Politics in Romania, Procedia Social and Behavioral Sciences*, vol.63 / 2012, pp.22-28, DOI: 10.1016/j.sbspro.2012.10.005, accesibil la adresa <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1877042812047386>
- Cenac, Oana, *General aspects of current political terminology*, în *Lexic politic - discurs politic*, 2014, pp.124-130, ISBN:978-606-17-0633-4.
- Cimpoi, Mihai, *O istorie deschisă a literaturii române din Basarabia*, Editura Arc, Chișinău, 1996.
- Ciopraga, Constantin, *Prefață la Cântarea munților*, Editura Minerva, București, 1988.
- Grati, Aliona, *Magda Isanos – Scrieri*, Editura Știința, Chișinău, 2016.
- Ifrim, Nicoleta, *Memory and identity-focused narratives in Virgil Tănase's 'lived book'*, *CLCWeb: Comparative Literature and Culture* (ISSN 1481-4374) <http://docs.lib.purdue.edu/clcweb/>, nr. 19.2 / June 2017, Purdue University Press, pp.1-10, accesibil la adresa <http://docs.lib.purdue.edu/clcweb/vol19/iss2/4/>, <https://doi.org/10.7771/1481-4374.2942>
- Isanos, Elisabeta, *Cosânzenii*, Editura Augusta/ Artpress, Timișoara, 2005.
- Milea, Doinița, *Intertextual as a pretext for the operation fictional text*, în volumul *Manifestări ale creativității limbajului uman*, 2014, pp.20-26, Editura Casa Cărții de Știință, Cluj, ISBN 978-606-17-0623-5.
- Timonu, Dominte, *Scara din umbra și lumină*, Chișinău, 2008.

Ursache, Magda, Postafață la *Poezii de Magda Isanos*, Editura Minerva, București, 1974.